

Innst. S. nr. 171

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument nr. 8:33 (2008–2009)

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunnar Gundersen, Øyvind Halleraker, Elisabeth Røbekk Nørve, Sonja Irene Sjøli, Torbjørn Røe Isaksen og Olemic Thommessen om en gjennomgang av reguleringer i utmark med sikte på å styrke privates rettigheter

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Statsallmenninger er områder som staten normalt har grunnbokshjemmelen til, men som bygdefolk har sterke bruksretter i. Lov 6. juni 1975 nr. 31 om utnytting av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (fjellova) gir i § 2 uttrykk for dette på følgende måte:

"Rett til allmenningsbruk ligg til bygd eller grend som frå gamal tid har hatt slik rett. Retten skal kunne nyttast på ein måte som til kvar tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturleg etter tida og tilhøva."

Hva slags bruksutøvelse som er i tråd med "tida og tilhøva" har det gjennom tidene vært knyttet stor diskusjon til.

Landbruks- og matdepartementet sendte 6. juni 2008 på høring forslag til endringer i seterforskriften, høringsfrist ble satt til 1. november 2008, og saken er under behandling. Departementet har gjort enkelte moderniseringer, men viser i høringsdokumentet til at utvisning av tilleggsjord og utnytting av vannkraft ikke er bruksretter slik lovgivningen nå er.

Forslagsstillerne er av den oppfatning at den løsning Landbruks- og matdepartementet har lagt opp til ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer fjellovas intensjoner om at bruk skal tillates i tråd med "tida og

tilhøva". Blant annet på denne bakgrunn mener forslagsstillerne at de allmenningsberettigedes rettsstilling bør drøftes på et bredt grunnlag i Stortinget.

Såkalte inngrepsfrie naturområder (INON) er områder med fravær av nærmere definerte tiltak. Forslagsstillerne mener INON kunne være en velegnet indikator for å måle nedbyggingen av norsk natur. Forslagsstillerne mener også at INON kan egne seg som en definisjon på en kvalitet som bør tillegges vekt når det gis tillatelser til utbygginger av ulikt slag. Eksistensen av natur uberørt av mennesket er en ressurs i seg selv, og er også viktig for visse dyrearter og for manges glede av friluftslivet. Forslagsstillerne har imidlertid registrert at INON legges til grunn i behandlingen av enkeltsaker uten at en slik bruk av INON har vært gjenstand for tilstrekkelig drøftelse i folkevalgte organer. Forslagsstillerne mener at Stortinget på et bredt og prinsipielt grunnlag bør drøfte ulike sider av INON.

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen om å utrede reguleringer i utmark, herunder forhold knyttet til såkalte inngrepsfrie naturområder og tida og tilhøva-begrepet, med sikte på å styrke privates rettigheter og å fremme en sak for Stortinget om dette."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Gunvor Eldegard, Sigrun Eng, Steinar Gullvåg, Sigvald Oppbøen Hansen og Arne L. Haugen, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kieland Asmyhr, Kåre Fostervold og Øyvind Korsberg, fra Høyre, Torbjørn Hansen og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan,

fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørfohn, fra Senterpartiet, lederen Ola Borten Moe, og fra Venstre, Leif Helge Kongshaug, viser til Representantforslag nr. 8:33 (2008–2009), om en gjennomgang av reguleringer i utmark med sikte på å styrke privates rettigheter.

Komiteen viser til at forslagsstillerne ber Regjeringen om å utrede reguleringer i utmark, herunder forhold knyttet til såkalte inngrepsfrie naturområder og "tida og tilhøva"-begrepet, med sikte på å styrke privates rettigheter og å fremme en sak for Stortinget om dette.

Komiteen deler forslagsstillerne syn på at eiendomsrett gir en personlig interesse av å forvalte eiendommen i et langsiktig perspektiv, og bidrar til å sikre viktige samfunnsinteresser.

Komiteen vil videre vise til svarbrev fra landbruks- og matministeren datert 18. februar 2009 (vedlagt), hvor det blir opplyst om at et forslag til endringer i "Forskrift om seter og tilleggsjord mv." ble sendt ut på høring i juni 2008. Dette forslaget vurderer rammene for utøvelsen av bruksretten i statsallmenningene. "Tida og tilhøva-begrepet" ble i denne høringsuttalelsen knyttet til bruksretten i bygde- og statsallmenningen. Utvisning av tilleggsjord er ikke en bruksrett i de to typer allmenning. Landbruks- og matdepartementet har likevel foreslått enkelte justeringer i gjeldende praksis når det gjelder utvisning av tilleggsjord, som tar hensyn til nye forutsetninger for og driftsforhold i landbruket. Komiteen merker seg at statsråden ikke har tatt stilling til de enkelte høringsuttalelser i forbindelse med denne saken.

Komiteen viser til at landbruksministeren i samme brev som tidligere henvist til, refererer til Miljøverndepartementet i spørsmålene forslagsstillerne tar opp i forbindelse med inngrepsfri natur. Komiteen legger merke til at Landbruks- og matdepartementet og Miljødepartementet har drøftet hvordan informasjon om inngrepsfri natur kan legges til grunn når man skal behandle søknader om planlegging og bygging av landbruksveier. Direktoratet for naturforvaltning og Statens landbruksforvaltning har fått i oppdrag å vurdere behovet for bygging av skogsveier opp mot definisjoner, kriterier og de data som foreligger for inngrepsfrie områder.

Komiteen merker seg at denne vurderingen vil være klar i løpet av sommeren.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, foreslår at forslaget vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er skuffet over at statsråden i sitt svar til Stortinget gir uttrykk for en passiv holdning til forslaget intensjon, som er å styrke privates rettigheter i utmark og å avbyråkratisere forvaltningen av norsk utmark.

Disse medlemmer registrerer at statsråden for tiden vurderer høringsuttalelsene knyttet til forslag til endringer i den såkalte seterforskriften, men vil vise til at forslagsstillerne i sitt forslag understreket at den løsning Landbruks- og matdepartementet la opp til i sin hørings sak ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer fjellovas intensjoner om at bruk skal tillates i tråd med "tida og tilhøva". Et flertall i den arbeidsgruppen, som også statsråden viste til i sitt svarbrev til Stortinget av 18. februar 2009 (vedlagt), konkluderte med at også utnyttelse av vannfall i statsallmenning til produksjon av elektrisk kraft til husbehov for bruksrettsinnehaverne i enkelte tilfeller må kunne anses som utøvelse av bruksrett. Disse medlemmer mener derfor at de allmenningsberettigedes rettsstilling bør drøftes på et bredt grunnlag i Stortinget.

Disse medlemmer registrerer at statsråden har bedt Direktoratet for naturforvaltning og Statens landbruksforvaltning drøfte hvordan informasjon om inngrepsfri natur kan legges til grunn når man skal behandle søknader om planlegging og bygging av landbruksveier. Disse medlemmer viser til at det på dette området er behov for en avbyråkratisering av spørsmålet, og at det er viktig at kriteriene for inngrepsfrihet og vektleggingen av inngrepsfrihet mot andre samfunnsinteresser drøftes på et bredt grunnlag i Stortinget.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å utrede reguleringer i utmark, herunder forhold knyttet til såkalte inngrepsfrie naturområder og tida og tilhøva-begrepet, med sikte på å styrke privates rettigheter og å fremme en sak for Stortinget om dette."

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Stortinget ber Regjeringen om å utrede reguleringer i utmark, herunder forhold knyttet til såkalte inngrepsfrie naturområder og tida og tilhøva-begrepet, med sikte på å styrke privates rettigheter og å fremme en sak for Stortinget om dette.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:33 (2008–2009) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Gunnar Gunder-

sen, Øyvind Halleraker, Elisabeth Røbekk Nørve, Sonja Irene Sjøli, Torbjørn Røe Isaksen og Olemic Thommessen om en gjennomgang av reguleringer i utmark med sikte på å styrke privates rettigheter – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 12. mars 2009

Ola Borten Moe

leder

Leif Helge Kongshaug

ordfører

Vedlegg

Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 18. februar 2009

Representantforslag nr. 8:33 (2008-2009) - reguleringer i utmark med sikte på å styrke privates rettigheter

Det vises til brev m/vedlegg fra Næringskomiteen datert 12. februar 2009.

Et forslag til endringer i "Forskrift om seter og tilleggsjord m.v." ble sendt ut på høring i juni 2008 med høringsfrist 1. november samme år. Flere høringsinstanser bad om utsettelse av høringsfristen, og den ble forlenget til 15. desember 2008. Forslaget bygget i det alt vesentligste på konklusjonene fra den arbeidsgruppen som ble nedsatt i 2006 for å vurdere rammene for utøvelsen av bruksrettene i statsallmenningene. Det er kommet inn 19 høringsuttalelser, som departementet nå går gjennom.

I høringen ble det lagt til grunn at begrepet "tida og tilhøva" er knyttet til bruksrettene i bygde- og statsallmenningene. Utvisning av tilleggsjord er ikke en bruksrett i de to typer allmenning. Høringsutkastet bygget her på Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 37 (1991-1992) om nye allmenningslover, og den praksis staten har ført på dette grunnlaget.

I forslaget til endringer i seterforskriften har departementet likevel foreslått enkelte justeringer i gjeldende praksis når det gjelder utvisning av tilleggsjord, som tar hensyn til nye forutsetninger for og driftsforhold i landbruket.

Jeg har foreløpig ikke tatt stilling til de enkelte høringsuttalelser.

Forslagsstillerne tar også opp spørsmål knyttet til inngrepsfri natur. Som kjent er det Direktoratet for naturforvaltning som administrerer databasen for

inngrepsfri natur i Norge (INON), og mer spesifikke spørsmål om INON må derfor tas opp med Miljøverndepartementet. Inngrepsfrie naturområder defineres som områder som ligger en kilometer eller mer i luftlinje fra tyngre tekniske inngrep, og veier, jernbanelinjer, vassdragsinngrep og større kraftlinjer er eksempler på tyngre tekniske inngrep.

Jeg er enig med forslagsstillerne i at det må stilles strenge krav til fagrapporter og informasjonsbaser som skal legges til grunn for forvaltningsvedtak. Når det gjelder inngrepsfri natur og skogbruket vet vi at INON-områdene samlet sett berører over 30 % av det produktive skogarealet. Det er derfor nødvendig å finne gode avveiiinger som både ivaretar naturkvalitetene og som muliggjør en fortsatt utvikling av et bærekraftig skogbruk. På denne bakgrunn har Landbruks- og matdepartementet i flere sammenhenger drøftet med Miljøverndepartementet hvordan informasjon om inngrepsfri natur kan legges til grunn ved behandling av enkeltsaker etter for eksempel forskrift om planlegging og bygging av landbruksveier.

Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet følger derfor opp dette ved å se nærmere på både definisjoner og kriterier for inngrepsfrie områder, de data for inngrepsfrie områder som foreligger, og behovet for bygging av skogsveier. Det er nå gitt et oppdrag til Direktoratet for naturforvaltning og Statens landbruksforvaltning der de to forvaltningsorganene skal se nærmere på hvordan en slik avveiiing kan foretas. Jeg regner med at vurderinger fra de to organene er klare i løpet av sommeren.